

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (Prince of Songkhla University) เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของภาคใต้ มีเจตจำนงตั้งแต่เริ่มดำเนินการในการกระจายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาในภูมิภาค เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาและเป็นฐานทางวิชาการที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ (กองแผนงาน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542 : 1) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีลักษณะพิเศษซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ คือ เป็นมหาวิทยาลัยที่มีเจตนารมณ์มาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง ที่จะให้เป็นมหาวิทยาลัยหลายวิทยาเขต มีการกระจายคณะวิชาไปตั้งอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ โดยมุ่งที่จะให้สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางวิชาการระดับสูง เพื่อตอบสนองการพัฒนาภาคใต้ และเพื่อให้เป็นสถาบันที่สามารถรับใช้ชุมชนได้อย่างแท้จริง (คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547 : 8, 11) นอกจากนี้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้กำหนดเป้าประสงค์ในการผลิตบัณฑิตในช่วงปี พ.ศ. 2546 - 2549 ดังนี้คือ บัณฑิตของมหาวิทยาลัยเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถทางวิชาการ รู้จักการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต มีคุณธรรม ทักษะชีวิต สำนักสาธารณะ และสมรรถนะสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และในมาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542 : 24 - 25)

หลักสูตรซึ่งเป็นแม่บทของการเรียนการสอน จึงมีความสำคัญและจะต้องมีการประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี ตลอดจนจนความเป็นโลกาภิวัตน์ และระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้กำหนดให้มีการประเมินหลักสูตรทุกๆ 5 ปี แต่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ยังไม่เคยทำการวิจัยประเมินหลักสูตรมาก่อน

การวิจัยประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบว่า หลักสูตรต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นหรือไม่ เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบมีตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตร การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการประเมินผลสัมฤทธิ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นในการผลิตบัณฑิต การวิจัยประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการพิจารณากำหนดคุณค่าหรือระดับความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุมাত্রฐานสำหรับวัดความสำเร็จ การพิจารณาและอธิบายถึงระดับความสำเร็จและการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร และเป็นการดูประสิทธิผลและศึกษาประสิทธิภาพในการทำงานด้วย

ดังนั้น การวิจัยประเมินหลักสูตรในครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินหลักสูตรทั้งระบบและจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการบริหารหลักสูตรในด้านต่างๆ ของมหาวิทยาลัยในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัยประเมินหลักสูตร

การวิจัยประเมินหลักสูตรครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินหลักสูตรวิทยาการคอมพิวเตอร์ สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ (เรียนที่เขตการศึกษาภูเก็ต) โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะของการวิจัยมีดังนี้

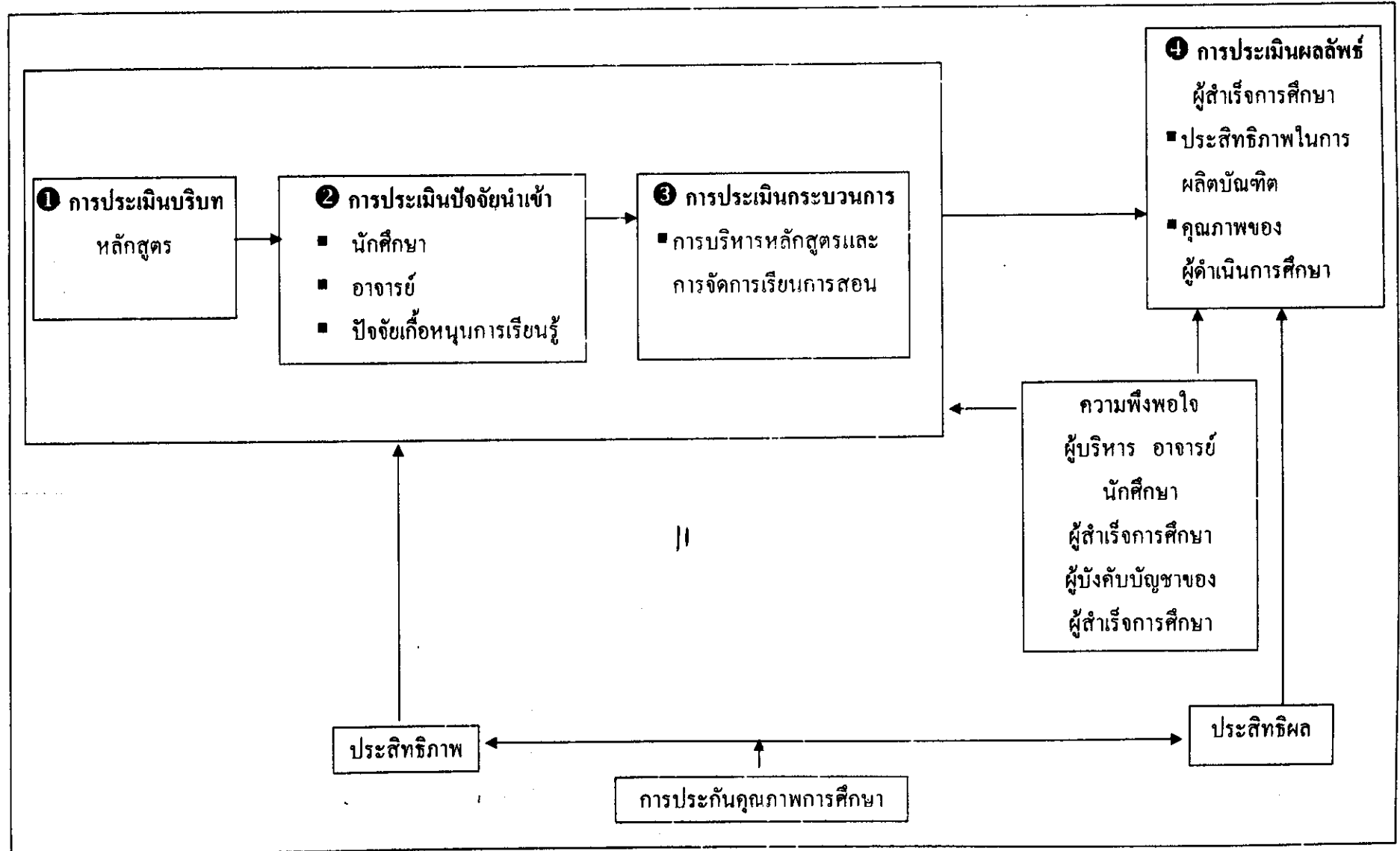
1. เพื่อวิเคราะห์หลักสูตร
2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร
3. เพื่อประเมินกระบวนการการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร
4. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร

ขอบเขตของการวิจัยประเมินหลักสูตร

1. การวิจัยประเมินหลักสูตร ประกอบด้วย การวิเคราะห์หลักสูตร การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินปัจจัยกระบวนการของหลักสูตร และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร
2. ขอบเขตประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตร ผู้บริหารภาควิชา อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา และผู้บังคับบัญชาผู้สำเร็จการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัยประเมินผลหลักสูตร

ในการวิจัยประเมินผลหลักสูตรครั้งนี้มีกรอบแนวคิดที่แสดงในรายละเอียด ดังนี้

รายละเอียดกรอบแนวคิดในการวิจัยประเมินหลักสูตร

การวิจัยประเมินหลักสูตร ในครั้งนี้เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการวิจัยทั้ง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตร และเป็นการประเมินอย่างมีส่วนร่วมสามประสาน คือ คณะกรรมการวิชาการของมหาวิทยาลัย คณะ และคณะผู้วิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยประเมินหลักสูตรได้แสดงในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การประเมินบริบท ได้แก่

หลักสูตร ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน/วิสัยทัศน์ของ มหาวิทยาลัย ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธานของคณะ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร ความต้องการของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของท้องถิ่นภาคใต้ ความก้าวหน้าทันสมัยของหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรเมื่อเทียบกับหลักสูตรชั้นนำทั้ง ในและนอกประเทศ ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในเรื่อง วัตถุประสงค์เป็นที่ เข้าใจชัดเจน สอดคล้องกับภารกิจของคณะ ครอบคลุมต่อนักศึกษาและสังคม การจัดหลักสูตร สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีคุณภาพระหว่างเนื้อหาความรู้ทั่วไปกับเนื้อหาความรู้เฉพาะทาง ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตรและรายวิชา การ ประเมินหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร และสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ มีการ ประชาสัมพันธ์หลักสูตร มีคู่มือหลักสูตรและการลงทะเบียน มีหลักสูตรและวิธีการเทียบโอน รายวิชาในหลักสูตร และมีแผนการศึกษาเป็นรายภาคการศึกษา/ปีการศึกษา

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า ได้แก่

2.1 นักศึกษา ได้แก่ จำนวนผู้สมัคร : จำนวนประกาศรับ จำนวนนักศึกษาที่ขึ้น ทะเบียน : จำนวนประกาศรับ

2.2 อาจารย์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยคุณวุฒิทางการศึกษาของอาจารย์ (ตามมาตรฐาน วิชาชีพ)ปริญญาเอก : ปริญญาโท : ปริญญาตรี / ค่าเฉลี่ยคุณวุฒิทางวิชาการของอาจารย์ ศาสตราจารย์ : รองศาสตราจารย์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ : อาจารย์ / จำนวนนักศึกษา : อาจารย์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ / จำนวนนักศึกษา : อาจารย์สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี / ค่าเฉลี่ยหน่วยภาระงานสอนของอาจารย์ต่อปีการศึกษา ค่าเฉลี่ยจำนวนผลงานวิชาการ : อาจารย์ในเวลา 3 ปี (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์/การนำเสนอผลงานวิชาการในที่ประชุมวิชาการ / ผลงานตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ/งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์/สิ่งประดิษฐ์/หนังสือตำราที่แต่ง หรือปรับปรุง) ค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งของอาจารย์ในหลักสูตรที่ได้รับเชิญไปปฏิบัติงานการเรียนการสอนร่วม วิจัย หรือเป็นที่ปรึกษาในสถาบันในและหรือต่างประเทศในระยะ 3 ปี ร้อยละของอาจารย์ใน

หลักสูตรที่ได้รับเชิญเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในสถาบันอื่นทั้งในและหรือต่างประเทศใน
ระยะเวลา 3 ปี (เฉพาะบัณฑิตศึกษา) คุณลักษณะของอาจารย์

2.3 บัณฑิตศึกษา จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ (PC): อาจารย์ ความเหมาะสมของอาคาร สถานที่และ
ห้องเรียน

3. การประเมินกระบวนการ ได้แก่ การประเมินกระบวนการบริหารหลักสูตรและการ
จัดการเรียนการสอน ใน 4 ด้าน คือ

3.1 กระบวนการคัดเลือกนักศึกษา ได้แก่ ระบบการคัดเลือกนักศึกษา เป็นระบบ
ที่มีเกณฑ์ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่เลือกปฏิบัติ

3.2 การสรรหา พัฒนา และประเมินอาจารย์ ได้แก่

3.2.1 การมีระบบการสรรหาอาจารย์ที่ดี เป็นระบบคุณธรรม มีความ
ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ บรรลุวัตถุประสงค์ และไม่เลือกปฏิบัติ

3.2.2 การมีระบบการประเมินอาจารย์ที่ดี เป็นระบบคุณธรรม มีความ
ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ บรรลุวัตถุประสงค์ และไม่เลือกปฏิบัติ

3.2.3 การมีระบบการพัฒนาอาจารย์ที่ดี เป็นระบบคุณธรรม มีความชัดเจน
โปร่งใส ตรวจสอบได้ บรรลุวัตถุประสงค์ และไม่เลือกปฏิบัติ

3.3 การบริหารหลักสูตร ได้แก่

3.3.1 ประสิทธิภาพของการบริหารหลักสูตร ได้แก่ มีการกำหนดวิสัยทัศน์
และกลยุทธ์ในการบริหารงาน มีแผนการบริหารหลักสูตรทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว มีการจัด
โครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินงานตาม
แผนงานอย่างชัดเจน มีกลไกการตรวจสอบการบริหารงานตามแผน มีการวิเคราะห์และปรับปรุง
หลักสูตร โดยอาศัยผลการประเมินโดยนักศึกษา ผู้ใช้งานบัณฑิต หรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจาก
ภายนอก

3.3.2 ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรด้านงบประมาณในการบริหาร
หลักสูตร

3.3.3 คุณภาพของการบริหารหลักสูตร โดยพิจารณาจากความพึงพอใจของ
นักศึกษา

3.3.4 มีระบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้สำเร็จการศึกษากับ
สถาบันและกลุ่มวิชาชีพ องค์กรต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3.4 การจัดการเรียนการสอน ได้แก่

3.4.1 ประสิทธิภาพการสอนด้านคุณลักษณะทั่วไป

3.4.2 ประสิทธิภาพการสอนด้านคุณลักษณะเฉพาะด้าน ได้แก่ ความมี
ศาสตร์และศิลป์ในสาขาวิชา ความเป็นนักวิชาการ ความสามารถในการวิจัย ความสามารถในการ
สร้างจิตสำนึกในการพัฒนาสังคมและประเทศ

3.4.3 รูปแบบการสอน (PBL , RBL , บรรยาย อภิปราย ฯลฯ)

3.4.4 มาตรฐานของการประเมินผลการเรียน ได้แก่ มีการแจกประมวลการ
สอน มีเกณฑ์การให้คะแนนชัดเจนและรับรู้ร่วมกัน มีกลไกการตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ และมี
การทำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอน

3.4.5 คุณภาพของการให้คำแนะนำทางวิชาการ/วิทยานิพนธ์ /สารนิพนธ์ /
ศิลปนิพนธ์ /ภาคินิพนธ์ แก่นักศึกษาในทัศนะของนักศึกษา

3.4.6 กระบวนการสอนงานวิจัย การค้นคว้าอิสระ

4. การประเมินผลลัพธ์ของหลักสูตร ได้แก่

4.1 ผู้สำเร็จการศึกษา

4.1.1 ประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิต : ประสิทธิภาพภายใน ได้แก่ จำนวนปี
ที่ใช้ในการสำเร็จการศึกษา ร้อยละของนักศึกษาที่พ้นสภาพ เนื่องจาก GPAX ไม่ถึง 2.00 ในระดับ
ปริญญาตรี ค่าเฉลี่ย GPAX ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คุณลักษณะของผู้สำเร็จ
การศึกษาโดยเฉลี่ยในระดับมากขึ้นไป

4.1.2 ประสิทธิภาพของการผลิตบัณฑิต : ประสิทธิภาพภายนอก ได้แก่
การได้งานทำ การได้งานทำตรงสาขา การได้รับมอบงานสำคัญเพิ่มขึ้นใน 1 ปี ความพึงพอใจของ
ผู้จ้างงาน ความพึงพอใจในงานของผู้สำเร็จการศึกษา

4.2 การสร้างสรรค์องค์ความรู้และความเป็นเลิศทางวิชาการ ได้แก่

4.2.1 อาจารย์ในหลักสูตรมีบทความวิจัย ได้รับตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติ/
นานาชาติ โดยเฉลี่ย 1 ปี

4.2.2 การจัดตั้งศูนย์เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการของหลักสูตร

4.2.3 การจัดทำวารสารทางวิชาการของหลักสูตร

4.2.4 ร้อยละของอาจารย์ในหลักสูตรมีผลงานวิชาการที่มีตามปณิธานของ
สถาบัน 1 ปี ซึ่งผลกระทบมีลักษณะเสนอดังนี้ การเสนอความคิด/การปฏิบัติใหม่ มีความลุ่มลึกทาง
วิชาการและหรือได้รับการอ้างอิงอยู่เสมอ การนำไปสู่การปฏิบัติ/พัฒนาการทำงานของหน่วยงาน

องค์การชุมชน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การนำไปสู่การวิจัย/งานวิจัย สร้างสรรค์ใหม่ๆ การเป็นที่ยอมรับ ได้รับรางวัล สร้างชื่อเสียงให้สถาบัน

4.2.5 การจัดประชุมวิชาการที่คณะ/หลักสูตรเป็นผู้จัด ในระดับชาติ และระดับนานาชาติ

4.2.6 มูลค่าทุนวิจัยภายในและภายนอกต่ออาจารย์

4.2.7 รางวัล เกียรติคุณทางวิชาการที่อาจารย์ได้รับ

4.2.8 รางวัล เกียรติคุณทางวิชาการที่นักศึกษาปัจจุบันและนักศึกษาเก่าได้รับ

4.3 การบริการวิชาการเพื่อการพัฒนา ได้แก่

4.3.1 ร้อยละของอาจารย์ในหลักสูตรที่ให้การฝึกอบรมและบริการวิชาการ แก่หน่วยงานภายนอก (1 ปี)

4.3.2 ผลกระทบของการให้การฝึกอบรมและบริการวิชาการแก่หน่วยงาน ภายนอกของอาจารย์ในหลักสูตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร การบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียน การสอน รวมทั้งการประเมินผลลัพธ์ ของหลักสูตร

2. เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรต่อไป

3. ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น